

ВІДГУК

на дисертаційне дослідження Вей Іцян «Формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Інтеграція України у Європейський науково-освітній простір зумовлює приведення системи підготовки майбутніх фахівців у відповідність до міжнародних освітніх стандартів, розвиток демократичних свобод, підвищення якості й конкурентоспроможності національної освіти. Така освіта ґрунтується на принципах міжособистісної взаємодії, реалізується в культурному трансфері накопиченого досвіду, у внутрішньо-рефлексивній свідомості і є об'єктом наукового інтересу дослідників як України, так і Китаю. Тож, *актуальність* представленого до захисту дослідження є незаперечною, оскільки воно пов'язано не тільки із забезпеченням ефективної міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі ансамблевого музикування, але й з можливістю формування здатності студентів відкрити та реалізувати унікальний та особистісний смисл мистецького пізнання, що дозволить їм цілісно і системно реалізовуватися у майбутній професійній діяльності. *Доцільність* наукового пошуку у згаданому напрямку зумовлена вимогами гуманістичного спрямування мистецької освіти щодо мистецького забезпечення освітньої практики можливостями особистісно-орієнтованого підходу до художньо-комунікативного розвитку студентів. *Своєчасність* звернення до обраної проблеми підтверджується й тим, що саме забезпечення ефективної міжособистісної взаємодії може стати тим дієвим підґрунтям, котре сприятиме синергії духовно-творчого перетворення майбутніх фахівців.

Актуальність досліджуваної проблеми підсилюється й виявленими Вей Іцянь суперечностями між: між сучасними вимогами встановлення нових типів, форм міжособистісних зв'язків і відносин у художньо-педагогічному середовищі та неготовністю викладачів і майбутніх учителів музичного мистецтва до їх реалізації, а також між об'єктивними вимогами практики оптимізації формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування й недостатньою розробленістю методичного супроводу зазначеного процесу. Крім того, подане до захисту дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри музичного мистецтва та хореографії факультету музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» і здійснене в межах проблеми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120 U002017).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна

Експертиза дисертації дає підстави стверджувати, що обґрунтованість та достовірність основних положень дисертації, отриманих результатів, висновків та рекомендацій підтверджується репрезентацією цілісної концепції формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування, яка розгортається в логічній послідовності сходження від абстрактного до конкретного: від висвітлення крізь призму філософського, загальнонаукового та конкретно-наукового вимірів досліджуваного феномена, через аналіз чинників, механізмів, етапів його формування.

Позитивної оцінки заслуговує науковий апарат дослідження Вей Іцянь, його структурна побудова та джерельна база. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаної у роботі

літератури та додатків. Послідовність поставлених завдань забезпечує новизну та практичну значущість роботи.

До важливих позитивних рис дослідження, що складають його новизну, відносимо визначення та обґрунтованість сутності змісту, структури, а також критерії і показники сформованості навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування

У процесі дослідницького пошуку дисертантом було виокремлено низку методологічних *підходів* (концепція педагогіки індивідуальності, ціннісно-рефлексивний підхід, акмеологічний підхід, інтегративний підхід) з чітко визначеними функціями кожного з них у контексті фахової підготовки; *принципів* формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування: (активної партисипації; збереження індивідуальності; диференціації; співпраці та партнерства; взаємної відповідальності; рефлексії та самоаналізу) та взаємопов'язаних *педагогічних умов* (створення комфортного музично-комунікативного освітнього середовища з урахуванням особливостей постковідного освітнього простору; інтеграція індивідуальних музично-виконавських потреб та інтересів учасників ансамблю; актуалізація ансамблевої солідарності; спонукання до рефлексії результатів ансамблевого музикування) та виокремлених до кожної з них специфічних дослідницьких *методів* формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування. Крім того, цілком коректно дослідницею було застосовано комплекс теоретичних, емпіричних та статистичних *методів*, спрямованих на реалізацію поставленої мети та розв'язання завдань дослідження на всіх етапах його проведення.

На позитивну оцінку заслуговує й те, що авторка у своїх теоретичних розвідках спирається на досягнення суміжних галузей знань, що дає підстави Вей Іцянь досить глибоко розкрити змістову і процесуальну сторону процесу формування інноваційної методичної моделі формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх

учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування.

Авторкою ретельно сплановано і реалізовано експериментальну частину дослідження. У відповідності до поставленої мети та визначених завдань дисертанткою визначено критерії сформованості навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування; розроблено методику її діагностики; визначено змістові особливості рівнів сформованості означеного феномену.

Сукупність визначених критеріїв, показників і рівнів дали змогу визначити стратегію та вихідні положення дослідно-експериментальної роботи. Одержані результати констатувального експерименту природно вписуються у теоретичні викладки дослідниці, ілюстровані яскравими прикладами виконання творчих завдань і вдалими коментарями до них, що розкривають значення окремих компонентів процесу формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування.

На особливу увагу у дослідженні заслуговує універсальність розроблених у ній засобів і методів залучення майбутніх учителів музичного мистецтва до виконання імпровізаційних вправ, участі в музичних іграх і художньо-творчих проєктах, конструктивного музично-виконавського фідбеку, варіативності ансамблевих пар, позиційної зміни партій, презентації перспектив ансамблевого музикування тощо, що можуть бути плідно використаними у різних формах навчально-виховної роботи з учнями.

Проведена Вей Іцянть експертиза, перевірка вірогідності результатів експериментального дослідження та їхнє впровадження в навчально-виховний процес обумовлюють *практичну значущість* дисертації. Проведена експериментальна робота виявила позитивну динаміку формувальних впливів та підтвердила ефективність запропонованої методичної моделі формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування.

Достовірність і вірогідність результатів дослідження підтверджено обґрунтованістю вихідних теоретико-методологічних положень, цілісністю та системністю їхнього аналізу; застосуванням під час наукового пошуку методологічних підходів та принципів; використанням як загальноприйнятих методів наукового пошуку, так і валідних специфічних дослідницьких методів; адекватною репрезентативною вибіркою; застосуванням статистичних методів обробки результатів, що сприяло отриманню гранично точних результатів дослідження.

3. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертація Вей Іцянь має традиційну структуру й складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 246 сторінок, із них 188 сторінок основного тексту. Робота містить 32 таблиці, 9 рисунків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної для наукового пошуку теми, її мету і завдання та об'єкт і предмет дослідження; представлено теоретико-методологічну базу та окреслено комплекс взаємоузгоджених методів для розв'язання поставлених завдань; аргументовано наукову новизну й практичне значення отриманих результатів; відображено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження та їх висвітлення у наукових публікаціях.

Зміст дисертації розгортається згідно сформульованих здобувачем завдань, спрямованих на досягнення мети дослідження, яка полягає у розробці, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці інноваційної методики формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування.

У першому розділі дисертації обґрунтовано структуру навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого

музикування, що включає емоційно-вольовий, музично-виконавський, художньо-комунікативний та результативно-організаційний компоненти (р. 1.). Авторка детально розкриває феноменологію формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування у міждисциплінарному науковому дискурсі через ретельний покроковий аналіз дотичних до досліджуваної категорії понять («взаємодія», «міжособистісна взаємодія», навички міжособистісної взаємодії»)

У відповідності до вимог сучасної особистісно-орієнтованої діалогічної парадигми мистецької освіти, на основі теоретичного аналізу наукових джерел Вей Іцянь визначено *сутність* поняття «навички міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування» як автоматизованих дій щодо організації та реалізації музично-виконавської комунікації з учасниками ансамблю. Серед них автор виокремлює навички: емоційної відкритості; орієнтації на міжособистісну взаємодію як на цінність; грамотного ансамблевого виконавства; налагодження художньо-комунікативного контакту; планування, координації та контролю музично-виконавської комунікації; діагностики якості міжособистісної взаємодії в процесі ансамблевого музикування; осмислення результатів міжособистісної взаємодії в процесі ансамблевого музикування (р.1.1).

Функціональна структура навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування представлена автором в єдності емоційно-вольового; музично-виконавського; художньо-комунікативного та результативно-організаційного компонентів, кожний із яких є складно-структурованим і виконує відповідні освітньо-розвивальні функції. Детальний опис змістового наповнення складових елементів кожного з визначених компонентів досліджуваного утворення та їхньої функціональної дії представлено у (підр.1.2. та на рис 1.1. стор.77).

На особливий науковий інтерес й схвальну оцінку заслуговує теоретичне обґрунтування методологічних підходів та принципів а також педагогічних умов та

методів формування досліджуваної фахової якості (підрозд. 2. 2). Дисертанту вдалося довести, що формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування підпорядковано концепції педагогіки індивідуальності, ціннісно-рефлексивному, акмеологічному та інтегративному підходам з чітко визначеними функціями кожного з них у контексті фахової підготовки студентів. У процесі розгортання дослідження здобувачем детально розкрито принципи, що забезпечують формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування.

Проведена дослідна робота дозволила здобувачеві визначити *педагогічні умови* та відповідні *методи* формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування.

Визначення здобувачем критеріїв, показників та рівнів сформованості навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування покладено в основу експериментальної перевірки авторської методики. Авторкою встановлено й науково обґрунтовано критерії сформованості навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування: міра мотиваційної спрямованості на емоційно-ціннісне сприйняття міжособистісної взаємодії, ступінь здатності до вільного оперування навичками в галузі ансамблевого музикування в процесі міжособистісної взаємодії, міра міжособистісної конгруентності художньо-комунікативних дій, ступінь здатності до ефективної організації міжособистісної взаємодії та продуктивного аналізу результатів ансамблевого музикування. Це дало змогу визначити стан сформованості досліджуваного феномена в процесі формувальної роботи. Узагальнення отриманих результатів констатувального етапу дослідження уможливило виявлення трьох рівнів сформованості навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування: високий (конструктивна взаємодія), середній (активна

взаємодія), низький (індиферентна взаємодія). Цілісність, взаємодія й взаємопов'язаність вищезазначених процесів, дозволили дисертанту запропонувати *інноваційну методичну модель* формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування.

Результати формувального експерименту, ґрунтованого на поетапному впровадженні виокремлених педагогічних умов та відповідних до кожної з них методів, показали ефективність запропонованої методики формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування. Запровадження відбувалося за двома вибірками: експериментальною, де було застосовано конкретні методи згідно концептуальних положень інноваційної методики та контрольною, де студенти навчалися за традиційною програмою. Це дозволило дисертанту протягом всього експерименту порівнювати результати сформованості кожного із компонентів до початку формувального експерименту та після проведення кожного з його етапів, що детально описано у (підр. 3.2.).

Наслідком участі здобувачів експериментальної групи у формувальному експерименті стала позитивна динаміка перебігу формування навичок: емоційної відкритості, орієнтації на міжособистісну взаємодію як на цінність, грамотного ансамблевого виконавства, налагодження художньо-комунікативного контакту, планування, координації та контролю музично-виконавської комунікації, діагностики якості міжособистісної взаємодії в процесі ансамблевого музикування, осмислення результатів міжособистісної взаємодії в процесі ансамблевого музикування. Представлені дані, дозволили здобувачеві засвідчити реальну ефективність запропонованої методики формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування. Мета дослідження була досягнута, завдання вирішені у повному обсязі, що підтверджено загальними висновками дослідження.

4. Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації

З огляду на зміст і висновки дисертації, досить ефективну експериментальну перевірку запропонованої автором методики, достатню апробацію основних наукових положень на конференціях в Україні і Китаї та оприлюднення результатів наукового пошуку у 8 наукових публікаціях автора, з них 3 статті в українських наукових (фахових) виданнях, 5 праць апробаційного характеру, вважаємо, що розроблене методичне забезпечення процесу формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування, може бути впроваджено в освітній процес закладів вищої музично-педагогічної освіти; його матеріали і висновки можуть бути використані у розробці навчальних посібників, робочих програм, методичних рекомендацій з питань формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування. Зокрема, у навчальних курсах «Методика викладання музичного мистецтва» для спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Окремі позиції та результати розробленого методичного забезпечення формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування можуть бути впровадженими в освітній процес закладів вищої музично-педагогічної освіти; матеріали і висновки дослідження доцільно використовувати у розробці навчальних посібників, робочих програм, методичних рекомендацій з питань формування навичок міжособистісної взаємодії студентів закладів освіти мистецького спрямування як України, так і Китаю.

5.Значущість отриманих результатів дослідження для науки і практики

До науково обґрунтованих результатів виконаного Вей Іцянь дослідження, котрі мають вагому наукову новизну й дають підстави кваліфікувати його як таке, що привносить нове розв'язання досліджуваної проблеми відносяться:

- *Авторська дефініція* досліджуваного феномену, що потрактовується у відповідності до вимог сучасної особистісно-орієнтованої діалогічної парадигми мистецької освіти;

- *Компонентно-функціональна структура* навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування, яку складає єдність емоційно-вольового; музично-виконавського; художньо-комунікативного та результативно-організаційного компонентів.

- *Інноваційна методика* формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування, котра містить визначені автором педагогічні умови, критерії, показники й рівні сформованості дослідженого феномену, а також методи та етапи (адаптаційно-комунікативний, інтерактивно-творчий та організаційно-колаборативний), симбіоз яких дозволив досягти прогнозованого результату: сформованості досліджуваного феномену.

Вагомою заслугою дисертантки є те, що їй вдалося в процесі дослідження уточнити сутність поняття «взаємодія» та зміст низки родових понять, дотичних до означеного феномену, а саме : «міжособистісна взаємодія», «навичка», навички міжособистісної взаємодії». Подальшого розвитку набули: теорія і методика фахового навчання майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі виконавської підготовки.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1. У сформульованому в дисертації визначенні поняття «навички міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування» акцентовано увагу на навичках емоційної відкритості; ціннісної орієнтації щодо міжособистісної взаємодії; грамотного ансамблевого

виконавства; налагодження художньо-комунікативного контакту; планування, координації та контролю музично-виконавської комунікації; діагностики якості міжособистісної взаємодії; осмислення результатів міжособистісної взаємодії в процесі ансамблевого музикування. Вважаю необхідним більш чітко з позиції наукової новизни обґрунтувати діалектичний взаємозв'язок цих елементів досліджуваного конструкту.

2. У художньо-комунікативному компоненті структури досліджуваного феномена доречно було б більш детально розкрити педагогічну стратегію введення в мистецько-освітню практику установок безумовного прийняття «Іншого», включення у процес взаємодії його ціннісно-почуттєвого досвіду. Хотілось би почути пояснення дисертанта.
3. На констатувальному етапі дослідження, на нашу думку, бажано було б більш чітко розкрити специфічні недоліки та труднощі щодо опанування студентами алгоритмом міжособистісної взаємодії в процесі ансамблевого музикування. Варто було б диференціювати тенденцію формування ціннісно-змістових підстав художньо-виконавської комунікації у групах українських та китайських студентів, а також конкретизувати і показати результати діагностики сформованості означеного феномену за кожним визначеним критерієм.
4. В контексті формування досліджуваного феномену, дисертанткою використано інноваційний метод конструктивного музично-виконавського фідбеку. Вважаємо за доцільне увиразнити логіку і механізми застосування означеного методу з метою активізації формування навичок міжособистісної взаємодії студентів в процесі ансамблевого музикування.
5. У тексті дисертаційної роботи зустрічаються певні стилістичні, граматичні, орфографічні помилки та огріхи технічного характеру.

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна та практична значущість, високий теоретичний рівень, глибина наукових підходів і принципів до

